

TÜRK CEZA HUKUKUNDA MÜSADERE

Confiscation in Turkish Criminal Law

Nurten Kübra ÖZDEN*

Öz

Mülkiyet hakkı insanoğlunun yaşamını idame ettirebilmesi için sahip olduğu temel haklardan birisidir. Bu hak malikine geniş yetkileri sağlamakla birlikte malikin bu yetkileri sınırsız bir şekilde kullanması düşünülemez. Toplum menfaatlerinin bireyin menfaatlerinden önce geldiği durumlarda kişilerin mülkiyet hakkına devlet tarafından müdahale edilebilmektedir. Örneğin müsadere yaptırımı toplumun menfaati sebebiyle kişilerin mülkiyet hakkına müdahale edildiği durumlardan birisidir.

Müsadere, bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen veya bizatihi varlığı suç teşkil eden eşyanın veya suçun işlenmesi neticesinde elde edilen kazancın veya malvarlığı değerinin mülkiyetinin kamuya geçirilmesi yaptırımıdır. Çalışmamızda genel olarak müsadere kavramının tanımı, müsaderenin hukuki niteliği ve müsadere çeşitleri olan eşya müsaderesi ve kazanç müsaderesi ile müsadere yaptırımının uygulanma koşulları kısaca ele alınmış ve müsadere yargılaması incelenmiştir.

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans İkinci Öğretim Programı Öğrencisi, nurten.ozden@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7033-5282.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 13.04.2023.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 15.08.2023.

Atıf/Citation: Özden, Nurten Kübra. "Türk Ceza Hukukunda Müsadere." *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 2 (2023): 1058-1086.

"Bu eser, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License."

Anahtar Kelimeler: Mülkiyet Hakkı, Müsadere, Eşya Müsaderesi, Kazanç Müsaderesi, Müsadere Yargılaması

Abstract

The right to property is one of the fundamental rights that human beings possess in order to sustain their lives. While this right provides broad powers to the owner, it cannot be exercised without limits. In situations where the interests of society come before the interests of the individual, the state may intervene in a person's property rights. For example, confiscation as a penalty is one such case where a person's property rights are interfered with for the sake of society's benefit.

Confiscation is the penalty of transferring the ownership of assets that were used in the commission of a crime, allocated to the commission of a crime, or obtained as a result of a crime, or assets that constitute a crime in themselves, to the public. In our study, we briefly discussed the definition of the concept of confiscation, its legal nature, and its types which include asset seizure and profit seizure, as well as the conditions of its application, and the confiscation trial has been examined.

Keywords: The Right of Property Ownership, Confiscation, Asset Seizure, Profit Seizure, Confiscation Trial

GİRİŞ

Eski zamanlardan beri uygulanagelen ve bir ceza hukuku yaptırımı olan müsadere Arapça kökenli bir kelime olup Türk Dil Kurumu sözlüğünde zor alım¹ olarak tanımlanmıştır.²

Doktrinde ise müsadere için *“işlenen bir suç karşılığı olarak suçlunun mal varlığının tamamı veya bir kısmı üzerindeki mülkiyetinin ortadan kaldırılması ve bu*

¹ “Zor Alım,” TDK, erişim tarihi: Nisan 3, 2023, <https://sozluk.gov.tr>.

² Yargıtay uygulamalarında da zaman zaman müsadere yerine "zoralım" terimi kullanılmıştır. "5237 sayılı TCK'nin 54/1. maddesi uyarınca zoralım kararı verilebilmesi için zoralıma konu aracın iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerektiği" YCGK, E. 8-778. K.1795, 02.10.2012, Yargıtay 7. CD, E. 2015/24667, K. 2019/36275, 24.10.2019, (Uyap).

*mülkiyetin kamusal karakter gösteren bir kuruluşa devredilmesi*³, *"bir şeyin mülkiyetinin devlete geçmesini sonuçlayan bir yaptırım"*⁴, *"bir malı sahibinin mülkiyetinden zorla çıkarıp, karşılıksız olarak devletin mülkü haline getirme"*⁵, şeklinde tanımlar yapılmıştır.

Müsadere, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun(TCK) "yaptırımlar" başlığını taşıyan üçüncü kısmının "güvenlik tedbirleri" başlığını taşıyan ikinci bölümünde, 54.maddede şöyle tanımlanmıştır; *"İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir."*

Bu tanımlardan ve madde metninden yola çıkılacak olursa müsadere, bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen eşyanın veya suç neticesinde elde edilen kazancın veya bizzat varlığı suç teşkil eden eşyaların mülkiyetinin kamuya geçirilmesi yaptırımıdır. Örneğin kasten adam öldürme suçunun işlenmesinde kullanılan silah, taş, sopa, ıskata gibi eşyaların veya göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesi için tahsis edilen teknenin veya suç neticesinde elde edilen maddi kazancın veya bizatihi varlığı suç teşkil eden uyuşturucu madde, ruhsatsız silah gibi eşyaların mülkiyetinin kamuya geçirilmesi yaptırımına müsadere denir.

Müsadere yaptırımı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bir güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiştir. Ceza hukukunda ceza yaptırımının yanında güvenlik tedbirlerine yer verilmesinin amacı ceza hukukunun koruma amacına destek olmasıdır.⁶ Müsadere yaptırımı Kanunda sayılan diğer güvenlik tedbirleri gibi geleceğe etkili olarak yeni suçların işlenmesini önleme amacını taşır. Ancak diğer güvenlik tedbirlerinden farklı olarak niteliği gereği sürekli devam eden bir

³ Sulhi Dönmezer ve Erman Sahir, *Nazari Tatbiki Ceza Hukuku*, Cilt II (İstanbul: Beta Yayınevi,1994), 709.

⁴ Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2021), 462.

⁵ Kamâti N. M., *El-Ukûbâtü'l-Maliyye beyne's-Şeria ve'l -Kanun* (Bingazi;1986), 83'den aktaran Mustafa Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi,2018) 380.

⁶ Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 576.

tedbirdir.⁷ Örneğin akıl hastalarına özgü uygulanan güvenlik tedbiri tedavi sürecinin bitimi ile veya çocuklara özgü uygulanan güvenlik tedbirleri çocuğun 18 yaşını doldurmasıyla sona erecekken kasten yaralama suçunun işlenmesi neticesinde suçun işlenmesinde kullanılan silahın müsaderesine karar verildikten sonra silahın sahibine geri iadesi artık söz konusu olamayacaktır.

Müsadere yaptırımı bazen asıl suçun cezasıyla birlikte uygulanırken bazen de tek başına uygulanmıştır.⁸ Örneğin; ilk dönemlerde vatana ihanet gibi ölüm cezası gerektiren ağır suçlarda ölüm cezası ile birlikte genel müsadere yaptırımı uygulanarak failin tüm malları da müsadere edilirken daha sonra bu şekilde tek fiilden iki kez cezalandırma ve cezaların şahsiliği ilkesi gibi temel ilkelere aykırı olan bu uygulamadan vazgeçilerek yalnızca ölüm cezası verilmeye başlanmıştır.⁹

Günümüzde failin menkul veya gayrimenkul fark etmeksizin tüm malvarlığının mülkiyetinin devlete geçirilmesi yaptırımı olan genel müsadere çeşidi uygulanmamaktadır. Zira işlenen suçla herhangi bir bağlantısı olmayan,¹⁰ mirasçılarının mülkiyet hakkını zedeleyen, kişinin ekonomik ve sosyal bakımdan mahvına neden olacak şekilde tüm malvarlığına elkonulması anlamına gelen bu müsadere çeşidi Anayasa'nın 38/9. maddesinde ''genel müsadere cezası verilemez'' şeklindeki düzenlemeyle yasaklanmıştır.¹¹

Müsadere yaptırımının gerekliliği gün geçtikçe artmaktadır. Zira her geçen gün teknolojinin gelişimiyle toplumlarda işlenen suçlar ve bu suçlar neticesinde elde edilen haksız kazanç türleri gelişmekte ve artmaktadır. Örneğin; son zamanlarda artış gösteren sanal para dolandırıcılığı ile yüklü miktarlarda haksız

⁷ Öykü Didem Aydın, "Malvarlığına İlişkin Bir Emniyet Tedbiri Olarak Türk Ceza Yasası'nda Müsadere," *AÜHFD* 43, no.1-4 (1993): 145.

⁸ Sevgi Gül Akyılmaz, "Osmanlı Devleti'nde Yönetici Sınıf Açısından Müsadere Uygulaması," *Gazi Üniversitesi Dergisi* 12, no.1-2 (2008): 391.

⁹ G. Recai Okandan, *Umumi Hukuk Tarihi Dersleri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları: 1951) 69.

¹⁰ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022) 628.

¹¹ Erdal Yerdelen, *Müsadere ve Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2010) 30.

kazanç sağlanan suçlar gibi internet üzerinden işlenen hırsızlık ve dolandırıcılık suçları artış göstermektedir.¹²

Bu suçların yanında kaçakçılık, uyuşturucu ve uyarıcı madde imal veya ticareti, silah kaçakçılığı, insan kaçakçılığı gibi suçlarla mücadelede müsadere yaptırımı önemli bir yere sahiptir. Yine suç örgütlerinin ve başta terör örgütlerinin güçlenmesinin önlenmesinde müsadere yaptırımının uygulanması kaçınılmazdır.¹³ Zira suç örgütlerinin silah temini, örgüt için eleman temini, propaganda gibi işleri için gerekli finansmanı, uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi suçlardan elde edilen gelirlerle temin etmektedirler. Bu nedenle müsadere kurumu etkin bir şekilde yürütülebilirse, terör örgütlerinin ekonomik kaynakları kesilecek, lojistik ve insan desteği kırılacaktır.¹⁴

Bir müsadere türü olan eşya müsaderesi yaptırımı neticesinde eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesiyle, faili cezalandırmak, suç işlemekten caydırmak ve failin tekrar suç işlemesinin önüne geçmek gibi hususlar amaçlanmaktadır.¹⁵ Örneğin; kaçakçılık suçunun işlenmesinde kullanılan sanığa ait arabanın mülkiyetinin devlete geçirilmesi yaptırımında sanık hem kaçakçılık suçu nedeniyle alacağı cezayı hem de suç işlerken kullandığı arabasının mülkiyetini kaybedeceğini düşünerek o suçu işlemekten geri duracaktır. Sanığın bu yaptırımı düşünerek suç işlemekten geri durması cezanın özel önleme amacına, üçüncü kişilerin bu yaptırımı düşünerek suç işlemekten geri durması ise cezanın genel önleme amacına hizmet edecektir.¹⁶

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi müsaderenin amacını şöyle açıklamıştır; *“Müsadereyle suçta kullanılan, kullanılmak üzere hazırlanan veya suçtan meydana gelen eşyanın mahkumiyete rağmen suçlunun elinde bırakılmaması, suçtan gelir elde*

¹² Mualla Buket Soygüt Arslan, "Türk Hukukunda Müsadere," Yayınlanmamış Doktora Tezi (İstanbul, Galatasaray Üniversitesi SBE, 2014) 38.

¹³ Hüseyin Acar, "Türk Ceza Hukukunda Müsadere Kurumu," Yayınlanmamış Doktora Tezi (Ankara Çankaya Üniversitesi SBE, 2019) 177; Soygüt Arslan, 38.

¹⁴ Önder Yücebaş, "Suç Ekonomisi ve Terörün Finansmanı," Yayınlanmamış Doktora Tezi (Ankara Ankara Üniversitesi SBE, 2010) 269.

¹⁵ Soygüt Arslan, 34.

¹⁶ Doğan Gedik, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016) 31.

edilmemesi, ayrıca suçla ilgili veya bizzatı suç teşkil eden eşyanın ülke ekonomisi, kamu düzeni ve güvenliği ile toplum ve çevre sağlığı bakımından arz ettiği tehlikelerin önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece suçla mücadelede caydırıcılığın sağlanması, yeni suçların işlenmesinin önüne geçilmesi ve suça konu tehlike arz eden mülkün kullanılmasının dolaşımının engellenmesi hedeflenmektedir.”¹⁷

Eşyanın müsadere edilebilmesi için öncelikle eşyanın zilyedinin tasarruf yetkisinin kaldırılması gerekir. Zilyedin rızası olmamasına rağmen tasarruf yetkisinin kaldırılmasına elkoyma denirken, şahıs eşyayı rızasıyla veriyorsa buna muhafaza altına alma denir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun(CMK) 123.maddesinde bu durum *“İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır. Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir.”* şeklinde belirtilmiştir.

Müsadere ile elkoyma tedbiri karşılaştırılacak olursa; elkoyma CMK'da koruma tedbirleri başlığı altında düzenlenmişken müsadere TCK'da güvenlik tedbirleri başlığı altında düzenlenmiştir. Elkoyma tedbiri yargılamanın sağlıklı bir şekilde yapılması amacıyla geçici süreliğine¹⁸ verilirken müsadere kararı sürekli dir. Elkoyma tedbirinde eşyanın mülkiyeti devlete geçmez bir süreliğine eşyanın zilyetliği devlete geçer oysa müsadere kararı verilmesi halinde eşyanın mülkiyeti devlete geçer.

Eşyanın müsaderesine yalnızca mahkeme veya sulh ceza hakimi karar verebilirken elkoyma tedbirine hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı veya kolluk amiri tarafından da karar verilebilir. Müsadere kararı mahkeme veya hakim kararı olduğu için hükmün kesinleşmesinden sonra uygulanabilirken, elkoyma tedbiri soruşturma aşamasında verilebildiği için soruşturmanın başlamasından hükmün verilmesi aşamasına kadar uygulanabilir.¹⁹

¹⁷ Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu, B. No:2014/5167, 28.09.2016, (<https://hudoc.echr.coe.int/tur>).

¹⁸ İsmail Ercan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2014) 250; Zekeriya Yılmaz, *Teori ve Uygulamada Müsadere*(Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003) 38.

¹⁹ Gedik, 72-73.

I. EŞYA MÜSADERESİ

Eşya 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) taşınır mülkiyeti ve taşınmaz mülkiyeti olarak sınıflandırılmıştır. Kalem, defter, altın, gümüş gibi eşyalar taşınır eşyaya; bina, arazi gibi eşyalar ise taşınmaz eşyalara örnek gösterilebilir.²⁰ Ekonomik değeri olan her şey eşya müsadere kapsamında müsadere edilebilecektir. Örneğin; kaçakçılık suçunun işlenmesinde kullanılan at, eşek; yaralama suçunda kullanılan çakı, bıçak veya insan vücudundan ayrılabilen ve maddi değeri olan takma bacak gibi eşyalar eşya müsadere konusuna girebilir.²¹ Eşya müsadere ceza kanununda emredici bir hüküm olarak düzenlenmesiyle birlikte müsadere yaptırımına karar verebilmek için bazı koşulların sağlanması gerekmektedir.

A. Eşya Müsadere Kararı Verebilmek İçin Gerekli Koşullar

1. Kasıtlı Bir Suç İşlenmelidir

Bir eşyanın müsadere edilebilmesi için öncelikle kasıtlı bir suçun işlenmesi gerekir. Suç doğrudan kastla işlenmiş olabileceği gibi olası kastla da işlenmiş olabilir ancak taksirli suçlarda eşyanın müsadere mümkün değildir zira taksirli suçlarda suçun işlenmesine ve neticenin oluşmasına yönelik bir irade söz konusu olmadığından eşyanın suçun işlenmesine tahsis edilmesi de mümkün olmayacaktır dolayısıyla eşyanın müsadere kararına karar verilemeyecektir.²²

Kasıtlı bir şekilde işlenen suçun icra hareketlerine başlanılmış olması müsadere kararı verilebilmesi için yeterlidir. Suçun tamamlanmamış veya teşebbüs aşamasında kalmış olması müsadere kararı verilmesine engel teşkil etmez.²³ Ancak eylem hazırlık aşamasında kalmış ise müsadere kararı

²⁰ Kemal Oğuzman, Ömer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020) 847.

²¹ Mustafa Artuç, *Hüküm Kurma Sanatı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020) 647.

²² Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022) 753; "Taksirli suçlarda suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmeyeceği gözetilmeden belgeye kayıtlı av tüfeğinin müsadere kararına karar verilmesi" Yargıtay 3. CD. E. 2006/8717 K. 2007/4835, 13.06.2007, (Uyap).

²³ Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümleri TCK m. 1-75* (İstanbul: Beta Yayınları, 2021) 535.

verilemeyecektir zira kamu güvenliği, kamu sağlığı, genel ahlak açısından tehlikelilik arz eden veya bizzat varlığı suç teşkil eden eşyalar hariç olmak üzere hazırlık hareketleri müsadere yaptırımının uygulanabilmesi için yeterli değildir.²⁴

Her ne kadar müsadere kararı verilebilmesi için kasıtlı bir suçun işlenmesi gerekse de bu suç nedeniyle mahkumiyet hükmü kurulmuş olması gerekmemektedir.²⁵ Örneğin; suçu icra eden kişi ceza ehliyeti olmayan küçük çocuk veya akıl hastası olması sebebiyle işledikleri suç nedeniyle CMK'nın 223/3-a maddesi gereği ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilse dahi suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın müsadere karar verilebilecektir.²⁶

Müsadere için kural olarak kasten işlenmiş bir suç olması gerekir. Ancak TCK'nın 54.maddesinin 4.fıkrasındaki “*üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya müsadere edilir.*” düzenleme gereği bizzat varlığı suç teşkil eden eşyaların müsadere için kasıtlı bir suçun işlenmesine gerek olmaksızın bu eşyaların müsadere karar verilebilecektir. Örneğin bir kaleşnikofun müsadere edilebilmesi için kaleşnikofun bir suçun işlenmesinde kullanılmış olması zorunluluğu yoktur. Zira vahim nitelikteki bu silahın bulundurulması 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanununda suç olarak sayılmıştır. Dolayısıyla emredici bir hüküm olarak düzenlenen bu madde gereği kaleşnikof, ruhsatsız silah, uyuşturucu madde gibi eşyaların müsadere failin işlediği fiilden bağımsız olarak karar verilecektir.²⁷

2. Müsadereye Konu Eşya Suçla Bağlantılı Olmalıdır

Eşya müsadere karar verebilmek için eşyanın ya suçun işlenmesinde bizzat kullanılmış olması veya suçun işlenmesi için tahsis edilmiş olması veya eşyanın suçtan meydana gelmiş olması veya da suçun işlenmesi için hazırlanmış olması gerekir. Örneğin adam öldürme suçunun işlenmesinde kullanılan silah, yaralama suçunun işlenmesinde kullanılan sopa, hırsızlık suçu için kullanılan

²⁴ Berrin Akbulut, *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) 380; Gedik, 108.

²⁵ Artuç, 655.

²⁶ Gedik, 188.

²⁷ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 674.

maymuncuk, suçun işlenmesinde kullanılan eşyaya; kaçak eşya taşınması veya göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesi için dizayn edilen taşıt, suçun işlenmesi için tahsis edilen eşyaya;²⁸ kurusıkı diye tabir edilen tabancanın teknik özelliklerinde değişiklik yaparak öldürmeye elverişli silah haline getirmek ise suçtan elde edilen eşyaya örnek olarak gösterilebilir.²⁹

Eşya, suçun işlenmesinde bizzat kullanılıyorsa müsadere edilir bunun yanında suç mahallinde bulunsa dahi suçun işlenmesinde kullanılmayan eşyalar müsadere edilemeyecektir.³⁰ Örneğin fail arabası ile mağdura bilerek ve isteyerek çarpmak suretiyle mağdurun ölmesine veya yaralanmasına sebebiyet vermişse fiilin işlenmesinde kullanılan araba silah niteliğinde olduğundan müsaderesine karar verilecektir. Fakat fail suçun işlendiği yere motosikletiyle gidip tabanca kullanmak suretiyle kişiyi kasten yaralama suçunu işledikten sonra olay yerinden ayrılıyorsa artık motosiklet yalnızca ulaşım amacıyla kullanmış olup suçun işlenmesinde kullanılmadığı için motosikletin müsaderesine karar verilmeyip yalnızca tabancanın müsaderesine karar verilecektir.³¹

Bir başka örnek olarak bir kimse kasten adam öldürme suçunu 6136 sayılı kanuna uygun bir şekilde elde ettiği ruhsatlı silahı ile değil de yumruk atma suretiyle gerçekleştirmişse yani suçun işlenmesinde ruhsatlı silahını kullanmamış ise failin silahı müsadere edilemeyecektir.³² Aynı şekilde hırsız maymuncuk ile kapının kilidini açmayı düşünerek yanına maymuncuk almasına rağmen eve açık olan pencereden girmesi ve maymuncuğu suçun işlenmesinde kullanmaması halinde maymuncuğun müsaderesine karar verilemeyecektir.³³

²⁸ Artuç, 658.

²⁹ 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanununun 13.maddesinin 5.fıkrası.

³⁰ Toroslu, 464; Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş* (İstanbul: Beta Yayıncılık,2020) 741.

³¹ Mustafa Artuç ve Hasan Tahsin Gökcan, *Türk Ceza Kanunu Şerhi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021) 1763.

³² "Sanık hakkında mahkumiyet hükmü kurulmadığı halde, silah taşıma ruhsatının olması nedeniyle bulundurulması bizzat suç teşkil etmeyen tabanca ve şarjörünün sanığa iadesi yerine, suçta kullanıldığından bahisle TCK'nın 54.maddesi gereğince müsaderesine karar verilmesi..." Yargıtay 3.CD. E. 2017/7037, K.2018/2884, 21.02.2018, (Uyap).

³³ Artuç, 659.

Suç işlemek amacı ile kurulan suç örgütünün örgüt faaliyeti çerçevesinde amaçlanan suçları işlemek üzere tahsis ettiği eşyalar müsadere edilecektir. Eşyanın suçun işlenmesi için tahsis edilmiş olması yeterlidir, müsadere edilebilmesi için eşyanın icrai olarak suçun işlenmesinde kullanılmış olmasına gerek yoktur.³⁴

Yargıtay suçun işlenmesinde kullanılan eşyayı “suçun icrasını kolaylaştıran ve suçun icrasını doğrudan ilgilendiren, suç teşkil eden fiillerin icrasında doğrudan kullanılan, suçu bizzat icra eden veya bu amaçla kendisinden yararlanan her çeşit araç” olarak belirtmektedir.³⁵

Suçun işlenmesi amacıyla tahsis edilen eşya için ise Yargıtay eşyanın suça özgülmesi terimini kullanmaktadır. Bu terim ile eşyanın, suçun icrası amacıyla sürekli olarak hazır bulundurulmasını kastetmektedir. Örneğin göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesi amacıyla deniz botunun suça elverişli hale getirilmesi veya kaçak akaryakıt taşınması amacıyla tırın elverişli hale getirilmesi eşyanın suça özgülmesine örnek olarak gösterilebilir.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararında; suçun işlenmesinde kullanılan aracın malikin rızasıyla sanığa verilip verilmediğinin, suçun işlenebilmesi için aracın kullanılmasının zorunlu olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir.³⁶

3. Müsadereye Konu Eşya İyi Niyetli Üçüncü Kişilere Ait Olmamalıdır

Bir suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın müsaderesine karar verilebilmesi için TCK'nın 54/1.maddesinde belirtilen “iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak” şartının gerçekleşmesi gerekir. Örneğin bir araba kiralama şirketinden kiralanan

³⁴ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022) 661.

³⁵ Yargıtay 6. CD, E. 2012/15478, K. 2013/25780, 24.12.2013,(Uyap).

³⁶ “suçun icra edilmesi amacı ile tahsis edilen eşyanın, suçun işlenmesi için sürekli bulundurulan ve suç işlenmesinde kullanılmasına özgülmesi eşya olduğu belirtilmiştir. Hal böyle olunca; Sanık B.Ş.’in yakınan M.G.’e yönelik eylemlerden eşi adına kayıtlı ... plakalı araç ile gelip, yakınanı araca bindirip, zorla alıkoyduğu ve yağmaladığı, bu eylem dışında diğer eylemlerde aracın kullanılmadığı anlaşılmıştır. Bunun karşısında; öncelikle araç malikinin çağrılarak aracın kendisi tarafından sanığa verilip, verilmediği sorulmadan, olay mahalline ulaşım amacı ile bulundurulan arabanın hürriyetten yoksun kılma suçunun ve yağma suçunun icrası için kullanılması zorunlu olduğuna dair delillerin nelerden ibaret olduğunun karar yerinde denetim olanak verecek biçimde açıklanıp, tartışılmadan arabanın müsaderesine şeklinde karar verilmesi bozma nedeni sayılmıştır”Yargıtay 6. CD. E. 2012/19177, K. 2013/18274, 23.09.2013,(Uyap).

arabayla işlenen kaçakçılık suçunda kiralama şirketinin suçun işleneceğini bilmediği ve gerekli dikkat ve özeni gösterse dahi bilebilecek durumda olmadığı kabul edilirse arabanın müsadere karar verilemeyecektir. Dolayısıyla üçüncü kişi fiilin icrasına bizzat katılmamış, fiilin işleneceğini bilmiyor ve bilmesi gerekmiyorsa kendisine ait eşya ile suç işlense dahi eşyanın müsadere karar verilemeyecektir. Dolayısıyla yalnızca suçu işleyen faile veya suça iştirak eden kişilere ait eşyalar müsadere edilebilecektir.³⁷ Doktrindeki bir görüşe göre üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmadığının tespitinden önce suça iştirak edip etmediği tespit edilmelidir.³⁸ Örneğin; bir kimsenin arkadaşı olan sanığa kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işleyeceğini bilerek arabasını sanığa vermesi olayında arabanın maliki yardım eden kişi olarak suça iştirak etmiş olacağından arabanın müsadere karar verilecektir.

Doktrinde bir görüş müsadere kararı için eşyanın iyiniyetli üçüncü kişiye ait olmama şartının yalnızca suçun işlenme anı ile sınırlı olmaması gerektiğini müsadere kararının verildiği andaki duruma göre belirlenmesi gerektiğini böylelikle üçüncü kişinin mülkiyet hakkının korunduğunu savunmuştur.³⁹ Buna karşıt görüş ise müsadere edilecek eşyanın iyiniyetli üçüncü kişiye ait olmaması kuralının suç tarihine göre belirlenmesi gerektiğini savunur. Bu görüşe göre, suçun işlendiği anda eşya faile ait ama fail suçu işledikten sonra eşyayı iyiniyetli üçüncü kişiye devretmiş olabilir, devredilen eşyaya ulaşılabilirse eşyanın müsadere karar verilmelidir. Örneğin fail arabasıyla uyuşturucu kaçaklığı suçunu işlemiş ve suçun işlenmesinden sonra arabayı iyiniyetli üçüncü kişiye devretmiş olması halinde bu arabanın müsadere karar verilmelidir iyiniyetli üçüncü kişinin zararı ise fail tarafından tazmin edilmelidir.⁴⁰

Sonuç olarak suçun işlenmesinde kullanılan eşya veya suçla bağlantılı olan eşya faile veya suça iştirak eden şeriklere aitse, maddedeki diğer şartların da sağlanması halinde müsadere karar verilir. Fakat söz konusu eşya fail veya

³⁷ İzzet Özgenc, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 971-975.

³⁸ Centel, Zafer ve Çakmut, 742.

³⁹ Aydın, 153.

⁴⁰ Artuç, 669.

suça iştirak eden şerik dışında başka bir kişiye aitse⁴¹ artık burada eşya sahibinin iyi niyetli olup olmadığı araştırılacaktır.⁴²

Suçun işlenmesinde kullanılan ve dolayısıyla müsadereye tabi olan eşya, devletin mülkiyetine aitse bu eşya müsadere edilemez. Örneğin mülkiyeti devlete ait olan makam arabasıyla kaçakçılık suçunun işlenmesi halinde makam aracının müsadere edilmesi söz konusu olamayacaktır.

Özel hukuk tüzel kişilerinin menfaatine işlenen suçlar nedeniyle tüzel kişiliğe ait eşyaların da müsadere edilebileceği TCK'nın 60/2. maddesinde düzenlenmiştir; *“Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.”* Suç neticesinde özel hukuk tüzel kişinin eşyalarının müsadere edilebilmesi için; tüzel kişiliğin faaliyetini kasıtlı olarak gerçekleştirmesi ve bunun yanında kamu kurumunun verdiği izne bağlı olarak yaptığı faaliyetinde yetkisini kötüye kullanıyor olması ve suçu tüzel kişinin temsilcilerinin ya bizzat işlemiş ya da suça iştirak etmiş olmaları gerekir.⁴³

4. Müsadere Kararı Verilirken Orantılılık İlkesi Gözetilmelidir

Eşya müsaderesinin düzenlendiği TCK'nın 54. maddesinin 3. fıkrasında *“Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyebilir.”* şeklinde düzenleme yapılarak orantılılık ve hakkaniyet ilkesi gereği eşya müsaderesine karar verilmesi sanık açısından ağır sonuçlar doğuracak olması hali hakim tarafından değerlendirilerek eşya müsaderesine karar verilmeyebileceği belirtilmiştir.

Orantılılık ilkesi TCK'nın 3/1. maddesinde *“Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur.”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu ilke işlenen suçun ortaya çıkardığı haksızlık ile uygulanan güvenlik tedbirinin dengeli olması amacına hizmet etmektedir. Örneğin ormandaki ağaçları izinsiz

⁴¹ “Suça sürüklenen çocuğun suçta kullandığı tabancanın iyiniyetli üçüncü kişi konumunda bulunan suça sürüklenen çocuğun babasına ait ve ruhsatlı olduğu gözetilerek sahibine iadesine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde müsaderesine karar verilmesi...” Yargıtay 1.CD, E. 2018/3164 K. 2018/4556, 07.11.2018 (Uyap).

⁴² Gedik, 152.

⁴³ Centel, Zafer ve Çakmut, 740; Gedik, 111.

olarak kesip elde ettiği odunları traktörüyle taşıyan çiftçinin, tek gelir kaynağı olan traktörünün müsadereesine karar verilmesi halinde, suçun ortaya çıkardığı haksızlık ile suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin çiftçi açısından verilebilecek en ağır cezalardan biri olacağından fiil ile yaptırım arasında orantısızlık olacağı açıktır.⁴⁴ Bir başka örnek olarak değeri düşük olan kaçak eşyaların pahalı marka araçta taşınması olayında aracın müsadere edilmesi orantılılık ilkesine aykırılık teşkil edecektir.

Kanun koyucu hakime takdir yetkisi tanıyarak müsadere faili açısından oluşturacağı etkileri göz önünde bulundurarak müsadere kararı verip vermeme hususunu değerlendirme yetkisi vermiştir, böylece müsadere failinin mecburiliği ilkesi yumuşatılmıştır.⁴⁵ Ancak hakimi her ne karar verirse versin verdiği kararı gerekçelendirmekle yükümlü kılmıştır.

Anayasa Mahkemesi orantılılık ilkesinin aşılmasını hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacağını şu ifadeleriyle belirtmiştir; *“Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut olayın koşullarının gerektirdiğinden fazla sınırlandırılması, kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmaz.”*⁴⁶

B. Kaim Değer Müsaderesi

Kaim değer müsaderesi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 54/2 maddesinde, *“Birinci fıkraya kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir.”* denilmek suretiyle düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile müsadereye konu eşyanın elden çıkarılması, parçalanması, yok edilmesi veya müsadereye konu kazancın elden çıkarılması gibi hallerde bu eşya veya maddi menfaatin parasal değeri kadar bedelin müsaderesine karar verilir. Örneğin; bir kimse kasıtlı olarak motosikletle bir kişiye çarparak ölümüne sebep olduktan sonra motosikleti parçalayıp elden çıkarması halinde motosikletin değeri bilirkişi marifetiyle hesaplanarak bu değerın sanıktan alınmasına karar verilir.

⁴⁴ Özgenç, 974.

⁴⁵ Gedik, 104-105.

⁴⁶ AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13.11.2014.

Bunula birlikte kaim değerin müsadere karar verebilmek için eşyanın ele geçirilemiyor olması gerektiğine dikkat edilmesi gerekir.⁴⁷

Mukayeseli hukukta da müsadere yaptırımının uygulanmasını engelleme amacına yönelik davranışlara karşı müsadereye konu eşya veya malvarlığı değerinin para karşılığının ödenmesine hükmedildiğine dair örnekler vardır. Örneğin Alman hukukunda müsadereye konu olan ve mülkiyeti fail veya şerike ait olan eşya veya malvarlığı değerinin kasıtlı bir şekilde imha edilmesi, elden çıkarılması, devredilmesi gibi hallerde eşya veya malvarlığı değerinin bedeli tespit edilerek sanık tarafından ödenmesine hükmedilmektedir.⁴⁸

C. Müsadereyi Etkileyen Haller

1. Beraat Kararı Verilmesi Hâlinde Müsadere

Bir eşyanın müsadere karar verilebilmesi için işlenen suçtan ceza verilmesi şart olmamakla birlikte verilen kararın hangi gerekçeyle verildiği önem arz etmektedir.⁴⁹ Beraat kararı verilebilecek haller CMK'nın 223/2 maddesinde sayılmıştır; "(2) Beraat kararı;

- a) Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,
 - b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,
 - c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,
 - d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,
 - e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması,
- Hallerinde verilir."

Sanığın işlediği fiil kanunda sayılan suç tiplerine uymadığı veya işlenen eylemle ilgili sanığın kast veya taksirinin olmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilmesi halinde veya fiil işlenmiş olmasına rağmen meşru savunma zorunluluk

⁴⁷ Artuç, 672-673.

⁴⁸ Gedik, 148.

⁴⁹ Gedik, 189; Şahin Altuğ, Ceza Hukukunda Müsadere Kavramı (Ankara: Adalet Yayınevi 2017) 219.

hali gibi hukuka uygunluk halinin olması durumunda eşyanın müsaderesine değil iadesine karar verilir.⁵⁰

Sanığın üzerine atılı suçu işlemediği gerekçesi ile hakkında beraat kararı verilmesi hâlinde, sanığa ait eşyanın müsaderesine karar verilmeyecektir. Örneğin cebinde bıçak taşıyan ve kasten yaralama suçundan hakkında iddianame düzenlenen sanığın kasten yaralama suçunu işlemediği ispatlanırsa ve bıçağın bulundurulması suç teşkil etmiyorsa bıçağın müsaderesine karar verilmeyecektir.

Fakat bir suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın malikinin kim olduğuna ilişkin yeterli delil yoksa suç işlediği iddia edilen sanık hakkında beraat kararı verilmesine rağmen suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın malikinin araştırılması ve soruşturma yapılması için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunacaktır bu aşamada eşya yeni soruşturmanın konusu olacağından müsaderesine veya iadesine karar verilemeyecektir.⁵¹

2. Davanın Düşmesi Halinde Müsadere

Yargılama sırasında sanık ölürse TCK m.64 gereği davanın düşmesine karar verilir. Ancak sanığın ölümü nedeniyle davanın düşürülmüş olması müsadere kararı verilmesine engel teşkil etmez. Müsadere açısından yargılamaya devam olunarak eşyanın müsaderesine veya iadesine yönünde karar verilmesi gerekir⁵² örneğin Yargıtay bir kararında bu durumu şöyle açıklamıştır; *“sanığın yargılama sırasında öldüğü anlaşılmasına göre sanığın mirasçıları tespit edilerek davaya dahil edilip yapılan yargılamanın sonucunda müsadere konusunda karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi”*⁵³

Genel af ilanı kamu davasının düşmesine sebebiyet vererek davanın ve cezanın tüm neticelerini ortadan kaldırdığından genel af ilanının varlığı halinde varlığı suç teşkil eden eşyalar haricinde müsadere yaptırımı uygulanmayacaktır.⁵⁴ Özel af halinde ise davanın düşmesine karar verilmez, özel af yalnızca verilen

⁵⁰ Gedik, 171-172.

⁵¹ Gedik, 190-191.

⁵² Centel, Zafer ve Çakmut, 743-745.

⁵³ Yargıtay 3. CD, E. 2014/18235, K.1024/30450, 18.09.2014, (Uyap).

⁵⁴ Artuç, 678.

cezanın infazını engeller dolayısıyla özel af müsadere yaptırımının uygulanmasını engellemeyecektir.⁵⁵

Dava zamanaşımı süresinin dolmasıyla davanın düşmesine karar verilir dolayısıyla davaya devam edilemediğinden varlığı suç teşkil eden eşyalar hariç olmak üzere müsadere yaptırımı hakkında da karar verilemeyecektir. Ancak Yargıtay'ın dava zamanaşımı dolsa dahi müsadere açısından yargılamaya devam edilip hüküm kurulması gerektiği yönünde kararı mevcuttur; *“ceza davası zamanaşımına uğramış olsa bile yerinde bulundurulmaları nedeni ile işgal eyleminin devamına neden olan ve kesinleşmiş orman tahdit sınırları içerisinde kaldığı tespit edilen tesislerin müsadere sine karar verilmesi gerektiğinin nazara alınmaması”*⁵⁶

Şikayete tabi suçlarda yargılama aşamasında şikayetten vazgeçilmesi halinde davanın düşmesine karar verilir. Davanın düşmesi nedeniyle yargılama yapılamayacağından eylemin hukuka aykırılığı ispatlanamayacak olup müsadere yaptırımı hakkında da hüküm kurulamayacaktır.⁵⁷

Önödeme kurumu; TCK'nın 75.maddesinde düzenlenen uzlaştırmaya tabi olan suçlar dışında yalnızca adli para cezasını veya üst sınırı altı ayı aşmayan hapis cezasını gerektiren suçlarda madde metninde belirtildiği üzere hesaplanan bedelin Cumhuriyet savcılığı tarafından yapılan tebligat üzerine on gün içinde ödenmesi halinde kamu davasının açılmamasına veya açılan kamu davasının düşmesine sebebiyet veren bir kurumdur. Önödeme kurumunun uygulanması neticesinde kamu davasının açılmamasına veya açılan kamu davasının düşmesine karar verilse dahi TCK'nın 75.maddesinin 5.fıkrasındaki düzenleme gereği öndeme kurumu müsadere yaptırımının uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.⁵⁸

Uzlaştırma; soruşturma veya kovuşturma aşamasında şüpheli/sanık ile suçtan zarar gören/mağdurun anlaşması neticesinde ceza davasının düşmesine karar verilen bir alternatif çözüm yoludur. Soruşturma aşamasında tarafların uzlaşmaya varmaları halinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir ve müsadere yaptırımı uygulanmaz. Kovuşturma aşamasında tarafların uzlaşmaya

⁵⁵ Gedik, 224.

⁵⁶ Yargıtay 3.CD. E. 2014/17914, K. 2014/29242, 11.09.2014, (Uyap).

⁵⁷ Gedik, 233.

⁵⁸ Artuç, 679.

varması halinde ise ceza davası düşer ve dava tüm hüküm ve sonuçlarıyla ortadan kalkar dolayısıyla bizatihi varlığı suç teşkil eden eşyalar hariç olmak üzere müsadere yaptırımına karar verilemez.⁵⁹

3. Hukuka Uygunluk Sebeplerinin Varlığı Halinde Müsadere

Hukuka uygunluk sebepleri, TCK'da "*Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler*" başlığı altında düzenlenen fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırıp eylemi baştan itibaren hukuka uygun hale getiren sebeplerdir.⁶⁰ Kanun hükmünü yerine getirme, amirin emrini icra, meşru savunma, zorunluluk hali, hakkın yerine getirilmesi ve ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebepleri olarak sayılmıştır.⁶¹ Hukuka uygunluk nedeni söz konusu olduğunda, fail tarafından işlenmiş olan ve ceza kanununda suç olarak düzenlenmiş bir eylem olmasına rağmen suçun hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmediğinden eylem suç olarak kabul edilmeyecek ve sanık hakkında beraat kararı verilecektir. Dolayısıyla TCK m. 54/4'te belirtilen bizatihi varlığı suç teşkil eden eşyalar hariç olmak üzere hukuka uygunluk sebebiyle beraat kararı verildiği durumlarda eylem suç teşkil etmediğinden müsadere kararı verilemeyecektir.⁶²

Örneğin, kendisine saldıran kişiye karşı silahını kullanan sanık hakkında meşru savunma gereği beraat kararı verilmesi halinde sanığın eylemi hukuka uygunluk sınırları içinde kaldığından suç teşkil etmeyecektir dolayısıyla sanığın ruhsatlı silahının da müsaderesine karar verilemeyecektir.

Hukuka uygunluk nedeninde sınırın taksirle aşılması halinde eşyanın müsaderesine karar verilemeyecektir zira eylemin taksirli hali kanunda suç olarak düzenlenmemişse eylem hukuka aykırı eylem olarak kabul edilmediğinden bir suçun varlığından söz edilemeyecek⁶³ ve müsadere kararı verilemeyecektir. Eylemin taksirli hali kanunda suç olarak düzenlenmiş olsa dahi müsadere

⁵⁹ Gedik, 262.

⁶⁰ Dönmezer ve Erman, 54.

⁶¹ Centel, Zafer ve Çakmut, 303.

⁶² Yargıtay 3.CD. E. 2017/7037, K. 2018/2848, 21.02.2018 (Uyap).

⁶³ Mehmet Emin Artuk ve Ahmet Gökçen, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022) 560-564.

yaptırımını taksirli suçlar açısından uygulanmadığından yine müsadere kararı verilemeyecektir.⁶⁴

Hukuka uygunluk nedeninde sınırın kasten aşılması halinde örneğin kendisine yumrukla saldıran bir kişiyi havaya ateş etmek suretiyle defedebilecekken saldırgana ateş etme eylemi meşru savunma sınırları içerisinde değerlendirilemeyeceğinden eylemin hukuka uygunluğundan söz edilemeyecek dolayısıyla silahın müsaderesine karar verilecektir.⁶⁵ Sınırın heyecan, korku veya telaş nedeniyle aşılmış olması halinde ise öğretilerde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre hukuka uygunluk sebebinin heyecan, korku veya telaş nedeniyle aşılmış olması halinde faile ceza verilmese dahi eylem hukuka aykırı olduğundan suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın müsadere edilmesi gerekir.⁶⁶ Diğer bir görüşe göre ise hukuka uygunluk sebebinin mazur görülebilir veya mücbir bir sebep nedeniyle heyecan, korku veya telaşla aşılmış olması halinde suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın müsadere edilmemesi gerekir.⁶⁷

4. Şahsi Cezasızlık Sebebi Etkin Pişmanlık ve Gönüllü Vazgeçme Hâllerinde Müsadere

Şahsi cezasızlık sebebi, sanığın işlediği eylem suç olmasına rağmen sanığın kişiliğinden kaynaklanan sebeplerden dolayı cezanın verilmediği durumdur.⁶⁸ Örneğin çocuğun, babasının cebinden para çalması eylemi hırsızlık suçunu oluşturur ancak TCK m.167/1-b gereği çocuk hakkında şahsi cezasızlık sebebinin varlığı nedeniyle ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir ancak bu karar müsadere kararı verilmesine engel teşkil etmeyecektir. Eğer suç neticesinde elde edilen para suçun mağduru olan babaya iade edilemezse paranın müsaderesine karar verilecektir.⁶⁹

Etkin pişmanlık, suçu işledikten sonra failin pişman olup suç neticesinde meydana gelen hukuka aykırılıkları giderme çabasıdır. Etkin pişmanlık halinde

⁶⁴ Atruç, 679.

⁶⁵ Artuç ve Gökcan, 1776.

⁶⁶ Gedik, 184.

⁶⁷ Bakıcı, 1065.

⁶⁸ Gedik, 200 vd.

⁶⁹ Abdulkadir Certel, *Müsadere* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008) 66.

suç tamamlanmış ve hukuka aykırı eylem gerçekleşmiştir o nedenle müsadere kararı verilmesine engel teşkil etmeyecektir. Örneğin sanık maymuncukla kapı kilidini açıp hırsızlık suçunu işledikten sonra etkin pişmanlık göstererek çaldığı eşyaları mağdura iade etse dahi suçun işlenmesinde kullanılan maymuncuğun müsaderesine karar verilecektir.⁷⁰

Gönüllü vazgeçme halinde, sanığın vazgeçme anına kadarki işlediği eylem suç olarak kabul edilmekte ise suçta kullanılan eşyanın müsaderesine karar verilir. Ancak vazgeçme anına kadarki eylem suç teşkil etmiyorsa müsadere kararı verilemeyecektir zira ortada kasıtlı bir suçun varlığı söz konusu değildir.⁷¹

II. KAZANÇ MÜSADERESİ

Kazanç müsaderesi TCK'nin 55.maddesinde "*Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Kazanç müsaderesi düzenlenmesiyle sanığın suç işleyerek gelir etme ve geçimini bu şekilde idame ettirme düşüncesinin oluşmasını engellemek amaçlanmaktadır. Zira kazanç müsaderesiyle işlenen suç neticesinde yalnızca ceza verilmesiyle yetinilip elde edilen maddi kazançlar sanığın yanına kâr olarak kalırsa bu cezanın caydırıcılığından söz edilemeyecektir. Cezaya ek olarak edinilen maddi kazancın kazanç müsaderesi kapsamından müsadere edilmesi gerekir.⁷²

Sanık suç işleyerek elde ettiği kazancı başkasına devretse dahi yine de kazancın müsadere edilmesini engelleyemeyecektir. Kazanç müsaderesine karar verilebilmesi için eşya müsaderesinde olduğu gibi kanunda belirtilen şartların sağlanması gerekmektedir. Suçun kasıtlı bir şekilde işlenmiş olması, kazancın suç neticesinde elde edilmiş olması, kazancın suçun mağduruna iade edilemiyor olması gerekir.⁷³

⁷⁰ Artuç, 679.

⁷¹ Sedat Bakıcı, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri (Ankara: Adalet Yayınevi 2008) 1245.

⁷² Özgenç, 975.

⁷³ Artuç ve Gökcan, 1860.

A. Kazanç Müsaderesine Karar Verebilmek İçin Gerekli Koşullar

2. Kasıtlı Bir Suç İşlenmelidir

Eşya müsaderesinde olduğu gibi kazanç müsaderesinde de müsadere kararı verilebilmesi kasıtlı bir suçun işlenmesi gerekir zira taksirli suçlarda müsadere yaptırım uygulanmamaktadır. Kasıtlı suçun varlığı gerekse de müsadere kararı verilebilmesi için mahkumiyet hükmü kurulması şart değildir.⁷⁴

Suç neticesinde elde edilen kazancın sanığın yanına kâr kalmaması amaçlandığından yaş küçüklüğü veya akıl hastalığı müsadere kararı verilmesine engel teşkil etmeyecektir. Örneğin ceza ehliyeti olmayan çocuğun işlediği hırsızlık suçundan elde ettiği gelir kazanç müsaderesi kapsamında müsadere edilecektir.⁷⁵

Eşya müsaderesinin konusunu ekonomik değeri olan ve maddi varlığa sahip eşyalar oluştururken, kazanç müsaderesinin konusunu ekonomik değeri olan her çeşit menfaat oluşturabilir. Hatta kazanç müsaderesine konu olan malvarlığı değeri başka bir kazanca dönüştürüldüyse bu kazanç da müsadereye konu olabilir.⁷⁶

3. Kazanç Suça Bağlı Olarak Elde Edilmelidir

Suçun işlenmesi neticesinde elde edilen gelirler; suç işlenmeden önce elde olmayıp suç işlenmesi sayesinde elde geçirilen gelirlerdir örneğin; yurtdışından kaçak olarak getirilen eşyaları satmak suretiyle elde edilen gelirler veya uyuşturucu madde satmak suretiyle elde edilen gelirler veya göçmen kaçakçılığı suçu neticesinde elde edilen gelirler gibi. Bunun yanında suç neticesinde elde edilen gelirden yalnızca parasal gelirler anlaşılmalıdır örneğin silah kaçakçılığı suçu neticesinde elde edilen villa gibi taşınmazlar veya bono, poliçe çek gibi kambiyo senetleri, altın veya döviz gibi menkul kıymetler de kazanç müsaderesi kapsamında müsadere edilebilecektir.⁷⁷

⁷⁴ Gedik, 218.

⁷⁵ Artuç, 699.

⁷⁶ Gedik, 220.

⁷⁷ Soygüt Aslan, 78.

Kanun maddesinde belirtilen suçun işlenmesi için sağlanan menfaat ifadesinden sanığa suç işlemesi için üçüncü kişi tarafından sağlanan menfaatin anlaşılması gerekir.⁷⁸ Örneğin; seri katile adam öldürmesi için verilen menfaat gibi. Doktrindeki bir görüşe göre sanığın suç işleme düşüncesi yokken sağlanan maddi menfaat neticesinde sanığın suç işlemesi halinde elde ettiği kazanç müsadere edilecektir. Aksi halde suç işlediği için sanığa ödül verilirse bu kazanç müsadere edilemeyecektir.⁷⁹

Suçun işlenmesi ile elde edilen, suçun konusunu oluşturan, suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler değerlendirilerek gelir elde edilebildiği gibi başka bir eşyaya da dönüştürülebilmektedir. Kanun koyucu suçla bağlantılı ekonomik kazançların müsadere edileceğini düzenleyerek, sanığın suç işlemek suretiyle zenginleşmesinin önüne geçmeyi ve sanığı suç işlemekten önceki ekonomik konumuna getirmeyi amaçlamaktadır.

Bir eşya veya kazanç meşru ya da gayri meşru yollarla değerlendirilebilir veya dönüştürülebilir. Örneğin, uyuşturucu ticaretinden elde edilen para ile alınan taşınmaz mal veya paranın banka faiziyle değerlendirilmesi veya tersi düşünülecek olursa rüşvet ile elde edilen otomobilin satılarak paraya dönüştürmesi gibi hâllerde failin geliştirdiği veya dönüştürdüğü eşya veya kazanç müsadere edilecektir. Sanığın uyuşturucu satarak elde ettiği gelire satın aldığı taşınmaz veya iki bin TL'yi değerlendirerek elde ettiği dört bin TL veya rüşvet suçu neticesinde elde ettiği arabayı satarak kazandığı iki milyon TL müsadere edilecektir.⁸⁰

Müsadere için sanığın işlediği suç ile elde edilen kazancın bağlantısının kesin ve net bir şekilde ispatlanması gerekir örneğin Yargıtay verdiği bir kararında ele geçirilen 440 TL'nin tamamının uyuşturucu ticareti neticesinde elde edildiğine dair somut delil bulunmadığından suçtan elde edildiği tespit edilen 80 TL'nin

⁷⁸ Özgenç, 975.

⁷⁹ Artuç, 703.

⁸⁰ Artuç ve Gökcan, 1869.

müsadereesine geri kalan 360 TL'nin iadesine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁸¹

4. Elde Edilen Kazancın İyiniyetli Üçüncü Kişiye Ait Olmaması veya Suçun Mağduruna İade Edilemiyor Olması Gerekir

Elde edilen kazancın iyiniyetli üçüncü kişiye ait olması iki durumda söz konusu olabilir. İlki iyiniyetli üçüncü kişiye ait olan örneğin taşınır veya taşınmaz bir değer için suç işlenmesi için sanığa verilmesi halinde bu kazancın müsadere edilmemesi için üçüncü kişinin suça iştirak etmemiş veya bu menfaatin suçun işlenmesi için sağlandığını bilmiyor veya dikkat ve özen gösterse dahi bilemeyecek durumda olması gerekir. Örneğin bir kimse babasına ait 5 Bin TL'yi bir kimseyi kasten yaralaması için sanığa vermesi halinde bu durumda 5 Bin TL iyiniyetli üçüncü kişi olan babaya ait olduğundan suçun işlenmesi için sağlanmış olsa da müsadereesine karar verilemeyecektir.⁸²

İkinci durum ise; suçun işlenmesi neticesinde elde edilen kazancın veya menfaatin iyiniyetli üçüncü kişinin eline geçmesi halidir. En çok karşılaşılan durum; rüşvet veya hırsızlık veya dolandırıcılık gibi suçlar neticesinde elde edilen kazancın eş, çocuk, akraba, arkadaş gibi kişilere devredilmek suretiyle kazancın müsadere edilmesinin engellenmeye çalışılmasıdır. Bu durumlarda üçüncü kişi iyiniyetliyse müsadere kararı verilemezken üçüncü kişi iyiniyetli değilse kazancın müsadereesine karar verilir. Örneğin; sanığın dolandırıcılık suçunu işleyerek elde edeceği para ile bir akıllı telefon satın alıp paranın telefoncu olan üçüncü kişinin hesabına aktarılmasını sağlaması olayında, dolandırıcılık suçu neticesinde elde edilen kazanç iyiniyetli üçüncü kişi olan telefoncunun hesabına geçmiştir. Olay neticesinde telefoncunun hesabındaki para değil dolandırıcılık suçunu işleyerek

⁸¹ "Adli emanetin ... sırasında kayıtlı 440 TL'nin uyuşturucu madde ticareti neticesinde elde edildiği gerekçesi ile TCK'nin 55/1. maddesi uyarınca müsadereesine karar verilmesi yerine, paranın tamamının uyuşturucu satışından elde edildiği dair delil bulunmadığından, uyuşturucu satışından elde edildiği tespit edilen 80 TL'nin müsadereesine, geriye kalan 360 TL'nin ise uyuşturucu satışından elde edildiğine dair yeterli delil elde edilemediğinden sanığa iadesine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir." Yargıtay 20. CD. E. 2016/685, K. 2016/5666, 28.11.2016, (Uyap).

⁸² Artuç, 708.

elde ettiği kazancı telefona dönüştüren failin telefonunun müsadere edilmesi gerekecektir.

Bir diğer örnek ise; sanığın rüşvet suçu neticesinde elde ettiği lüks aracını eşine devretmesi olayında, eşinin devlet memuru olup lüks araç alamayacağını bilen diğer eşin iyiniyetli olduğu düşünülmemeyeceğinden aracın müsaderesine karar verilecektir.

Kazancın bir suçun işlenmesi neticesinde elde edildiği kesin olarak ispatlanmış olmasına rağmen bu malvarlığı veya kazancın müsadere edilebilmesi için suçun mağduruna iade edilemiyor olması gerekmektedir.⁸³ *“Sanıkların kolluğa teslim ettikleri araçlar bakımından mağdurunun belirlenme olanağı ve suçun mağduruna iade edilebilme imkânı bulunan hâllerde TCK'nin 55/1. maddesine göre kazanç müsaderesine hükmedilemeyeceğinin gözetilmesi gerektiğine karar verilmiştir.”*⁸⁴

III. MÜSADERE YARGILAMASI

Müsadere usulü CMK'nın 256-259 maddelerinde "Müsadere Usulü" başlığı altında düzenlenmiştir. Kural olarak suçun işlenmesinde kullanılan eşyanın müsaderesine usul hükümleri gereği asıl dava için hazırlanan iddianamede müsaderenin talep edilip asıl davanın görüldüğü mahkemede müsadere yargılamasının yapılmasıdır.⁸⁵ Eğer savcılık tarafından hazırlanan iddianamede eşyanın müsaderesi talep edilmemişse veyahut da müsadere talep edilmesine rağmen mahkeme tarafından müsadere hakkında ilgili hüküm kurulmamışsa Cumhuriyet savcısı veya katılan müsadere yaptırımı hakkında karar verilmesi için davayı gören mahkemeye başvurabilir. Müsadere kararı verilebilmesi için talep edilmesi şart olmasına rağmen iade kararı için talep şartı yoktur mahkeme resen veya ilgililerin istemi üzerine eşyanın iadesine karar verebilir.

Asıl davanın görüldüğü mahkemedeki müsadere yargılamaları duruşmalı olarak yapılır. Müsadere yargılamasına konu olan eşya veya malvarlığı üzerinde hakkı olan kişiler duruşmaya çağırılır, bu kişilerin duruşmaya iştirak etmemeleri

⁸³ Özgenç, 975; Soygüt Arslan, 414.

⁸⁴ Yargıtay 17. CD. E. 2019/2905, K. 2019/6863, 08.05.2019, (Uyap).

⁸⁵ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt II* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018) 221.

CMK'nın 257/3. maddesi uyarınca yargılamaya devam edilip karar verilmesine engel teşkil etmez.

Mahkemeler tarafından verilen müsadere kararına karşı CMK'nın kanun yolu başlıklı 258. maddesine göre istinaf kanun yolu açıktır. Düzenlemeye göre Cumhuriyet savcısı veya katılan veya eşya ya da mal varlığı üzerinde hak sahibi olan kişiler, asıl davanın görüldüğü mahkemede verilen müsadere veya iade kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurabilecektir.

Bir suçun işlenmesinde kullanılmasına gerek olmaksızın bizatihi varlığı suç teşkil eden eşyaların müsaderesine CMK'nın 259. maddesindeki düzenlemeye göre sulh ceza hakimi tarafından karar verilecektir. Bu hüküm uyarınca örneğin ruhsatsız silah, uyuşturucu madde, kaçak eşya gibi eşyaların müsaderesine sulh ceza hâkimi tarafından duruşma yapmaksızın dosya üzerinden karar verilir. Bu müsadere usulünde eşya faile ait olabileceği gibi fail dışında herhangi bir üçüncü kişiye de ait olabilir ve suç işlenmesine gerek olmaksızın müsadere kararı verileceği için mahkumiyet kararı da aranmaz.⁸⁶ Sanık hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar, şahsi cezasızlık sebebiyle ceza verilmesine yer olmadığına dair karar, beraat, durma, düşme, zamanaşımı gibi kararlar bu eşyanın müsadere edilmesini engellemez. Bu karar mahkeme kararı değil hâkim kararı olduğundan itiraz kanun yoluna tabidir. İtiraz kanun yoluna ise Cumhuriyet savcısı, katılan veya eşya ya da mal varlığı üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişiler başvurabilir.⁸⁷

SONUÇ

Çalışmamızda 5237 sayılı TCK'nın 54 ve 55.maddelerinde güvenlik tedbiri olarak düzenlenen müsadere yaptırımını ile 5271 sayılı CMK'nın 256-259. maddeleri arasında düzenlenen müsadere yargılamasını ele aldık. Müsadere, işlenen bir suçun karşılığı olarak kanunda gösterilen koşulların sağlanmasıyla bir eşyanın

⁸⁶ Gedik, 209.

⁸⁷ "Suç konusu olmayıp, suçta kullanılmayan ve sahibi hakkında ceza davası açılmayıp bulundurulması, taşınması izne tabi bulunan eşyaların müsaderesine ilişkin CMK'nın 259.maddesi uyarınca verilen kararlar, duruşma yapılarak karar verilmesi yasa yolunu değiştirmeyeceğinden itiraza tabi olup..." Yargıtay 8. CD. E. 2017/13830 K. 2017/13542, 30.11.2017, (Uyap).

mülkiyetinin veya elde edilen kazancın mahkeme kararıyla maliklerin elinden alınarak mülkiyetinin kamuya geçirilmesi yaptırımıdır. Müsadere kararı kişinin malvarlığına yönelik bir kurumdur.

Doktrinde ve Yargıtay uygulamalarında müsadere yerine “zorallım” kelimesinin kullanıldığı da görülmektedir. Suçun işlenmesinde kullanılan eşyaların veya suç neticesinde elde edilen menfaatlerin devlet tarafından müsadere edilmesiyle, kanunda sayılan diğer güvenlik tedbirleri gibi geleceğe etkili olarak yeni suçların işlenmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Örneğin suç neticesinde elde edilen kazanç müsadere edilmezse, sanıkta suç işleyip kazanç elde ettikten sonra “hapse girsem dahi ailem malvarlığına sahip olur” düşüncesi hasıl olur, böylelikle suç oranları gün geçtikçe artar.

Hukukumuzda suçta kullanılan eşyanın veya suç neticesinde elde edilen kazancın müsadere kurumuna yer verilmekle birlikte 1982 Anayasa’sında genel müsadere yasaklanmıştır. Genel müsadere failin bütün mal varlığı üzerindeki mülkiyet haklarına son verilerek bu mallar üzerindeki mülkiyetin devlete geçirilmesi yaptırımıdır. Failin işlediği suçla ilgisi olmayan malvarlığını sonlandıran ve suçların ve cezaların şahsiliği ilkesinin aksine failin aile bireylerinin mülkiyet ve miras haklarını etkileyen, kişinin ekonomik ve sosyal bakımdan mahvına neden olacak şekilde tüm malvarlığının devlete geçirilmesi anlamına gelen bu müsadere çeşidi günümüzde uygulanmamaktadır.

Hukukumuzda müsadere, eşya müsadere ve kazanç müsadere olmak üzere iki tür olarak düzenlenmiştir. Bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suça tahsis edilen eşya, eşya müsadere kapsamında müsadere edilecekken, suçun işlenmesi neticesinde elde edilen maddi menfaatler ise kazanç müsadere kapsamında müsadere edilecektir.

Müsadere yaptırımının uygulanabilmesi için madde metninde sayılan şartların sağlanması gerekmektedir. Bunlar; işlenen suçun kasıtlı olması, eşyanın suçla bağlantılı olması, eşyanın iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması ve müsadere yaptırımının orantılı olmasıdır. Bu şartlar incelenecek olursa; yalnızca kasıtlı suçlar bakımından müsadere yaptırımının uygulanabilir olması taksirli suçlar için bu yaptırımın uygulanamaması anlamına gelmektedir. Örneğin motosikletle kasıtlı olarak bir kimsenin yaralanmasına sebep olunması halinde motosikletin müsadere karar verilebilecekken taksirli olarak motosikletle

kişinin yararlanmasına sebebiyet verilmesi halinde motosikletin müsadere karar verilemeyecektir. Yine motosikleti kullanan kişinin silahı olmasına rağmen kişiyi silahıyla yaralamadığı için ruhsatlı silahın suçla bağlantısı olmadığından müsadere karar verilemeyecektir. Eğer sanık motosikleti suç işleyeceğinden haberi olmayan arkadaşından almış olsaydı eşya iyiniyetli üçüncü kişiye ait olduğundan motosikletin müsadere karar verilemeyecekti. Olay orantılık ilkesi açısından ele alınacak olursa mağdurun basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralanmış olduğu ve motosikletin müsadere edilmesinin sanığın mahvına neden olacak olması halinde mahkeme tarafından orantılık ilkesi gereği eşyanın müsadere edilmemesi yönünde karar verilebilecektir.

Beraat kararı verilmesi halinde suçta kullanılan eşyanın müsadere karar verilirken verilmeyeceğinin belirlenmesi açısından beraat kararının hangi gerekçe ile verildiği önemlidir. Örneğin kasten yaralama suçunun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olduğu hallerde beraat eden sanığa ait ruhsatlı silahın iadesine karar verilirken, silah ruhsatsız ise veya 6136 sayılı yasaya aykırı silah ise sanık hakkında yaralama suçundan beraat kararı verilmesine rağmen silahın müsadere karar verilecektir. Şahsi cezasızlık veya etkin pişmanlık hallerinde hukuka aykırı ve kusurlu bir fiil mevcut olduğundan, hukuki niteliği güvenlik tedbiri olan müsadereye hükmedilmesi yönünde bir engel bulunmamaktadır. Gönüllü vazgeçme halinde de eğer sanığın vazgeçme anına kadarki eylemi suç teşkil ediyorsa gönüllü vazgeçme, müsadere kararı verilmesini engellemeyecektir.

Son olarak müsadere yaptırımına asıl davanın görüldüğü mahkemede karar verilir. Eğer asıl davanın görüldüğü mahkeme tarafından müsadere hakkında hüküm kurulmazsa Cumhuriyet savcısı ya da katılan yetkili mahkemeye müracaat ederek müsadere davasını açabilirler. Mahkeme tarafından verilen müsadere kararına karşı istinaf kanun yoluna gidilebilir. Eğer ki varlığı suç teşkil eden eşya söz konusu ise bu durumda sulh ceza hakimliği tarafından duruşmasız bir şekilde dosya üzerinden eşyanın müsadere karar verilir. Bu karar mahkeme kararı değil hakim kararı olduğu için itiraz kanun yoluna tabidir.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar, etik kurul onayının gerekip gerekmediğini belirtmemiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author has not declared whether ethics committee approval was required.

KAYNAKÇA

- Acar, Hüseyin. "Türk Ceza Hukukunda Müsadere Kurumu" Yayınlanmamış Doktora Tezi Ankara: Çankaya Üniversitesi SBE, 2019.
- Akbulut, Berrin. *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Akyılmaz, Sevgi Gül. "Osmanlı Devleti'nde Yönetici Sınıf Açısından Müsadere Uygulaması." *Gazi Üniversitesi Dergisi Cilt 12 no 1-2* (2008).
- Altuğ, Şahin. *Ceza Hukukunda Müsadere Kavramı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Artuç, Mustafa ve Hasan Tahsin Gökcan. *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Artuç, Mustafa. *Hüküm Kurma Sanatı*. Ankara: Türkiye Adalet Yayınevi, 2020.
- Avcı, Mustafa. *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Aydın, Öykü Didem. "Malvarlığına İlişkin Bir Emniyet Tedbiri Olarak Türk Ceza Yasası'nda Müsadere". *AÜHFD* 43, no.1-4 (1993).
- Bakıcı, Sedat. *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.
- Centel, Nur ve Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022.
- Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020.
- Certel, Abdulkadir. *Müsadere*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Dönmezer, Sulhi ve Erman Sahir. *Nazari Tatbiki Ceza Hukuku*. Cilt II. İstanbul: Beta Yayınevi, 1994.
- Ercan, İsmail. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2014.
- Gedik, Doğan. *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmez. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Okandan, G. Recai. *Umumi Hukuk Tarihi Dersleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1951.

- Oğuzman, Kemal, Ömer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2020.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Öztürk, Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem. *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Soygüt Arslan, Mualla Buket. "Türk Hukukunda Müsadere," Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi SBE, 2014.
- Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Cilt- II, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- TDK. "Zor Alım". erişim tarihi: Nisan 3, 2023, <https://sozluk.gov.tr>.
- Toroslu, Nevzat ve Haluk Toroslu. *Ceza Hukuku Genel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2021.
- Yerdelen, Erdal. *Müsadere ve Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Yılmaz, Zekeriya. *Teori ve Uygulamada Müsadere*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Yücebaş, Önder. "Suç Ekonomisi ve Terörün Finansmanı." Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE, 2010.
- Zafer, Hamide. *Ceza Hukuku Genel Hükümleri TCK m. 1-75*. İstanbul: Beta Yayınları, 2022.